

Behovsutredning för tillsyn enligt miljöbalken

Uppdaterad inför verksamhetsplan år 2023

Innehållsförteckning

Behovsutredning för tillsyn enligt miljöbalken	1
1. Inledning	7
2. Förändringar av tillsynsbehovet föranledd av ny lagstiftning samt förändringar i verksamheterna i Stockholm.	9
3. Globala, nationella och lokala.....	11
3.1 Energi och klimat	11
3.2 Resurseffektivitet	15
3.3 Biologisk mångfald	21
3.4 God vattenkvalitet	24
3.5 Frisk luft och god ljudmiljö	31
3.6 Giftfri miljö	33
3.7 God inomhusmiljö.....	40
3.8 Säker strålmiljö	43

Förord

Tillsyn är ett viktigt redskap för att nå miljöbalkens mål och främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. I denna behovsutredning redovisas underlag för hur miljöförvaltningen strategiskt kan utveckla Stockholms stads tillsyn så att den i ännu högre grad bidrar till att nå miljömålen och anpassas utifrån förändrade förutsättningar i lagstiftning och hos de verksamheter som ska tillses i Stockholm.

Anna Hadenius
Förvaltningschef

1. Inledning

Vad är behovsutredningen?

Stockholms stads behovsutredning är ett strategiskt dokument som visar hur tillsynen behöver utvecklas för att bättre bidra till att nå miljömålen samt anpassas till förändrade förutsättningar med avseende på lagstiftning och de verksamheter som tillsynen riktar sig mot.

Behovsutredningen ska vara ett underlag vid framtagande av tillsynsplanen och vid den årliga översynen av miljöbalkstaxan. Det är i tillsynsplanen som prioriteringar mellan olika behov ska ske och det är där som det kommande årets tillsyn läggs fast per tillsynsområde utifrån tillgängliga resurser.

Vad kräver lagstiftningen?

I miljötillsynsförordningen förskrivs att det ska finnas en behovsutredning. Förordningen förskriver även att myndigheter ska ha tillsynsplaner, tillsynsprogram, föra register etc.

Av 1 kap. 6 § miljötillsynsförordningen (2011:13) följer att det hos en operativ tillsynsmyndighet ska finnas en utredning om tillsynsbehovet för myndighetens hela ansvarsområde enligt miljöbalken. Utredningen ska ses över vid behov och minst en gång varje år.

Vad är tillsyn?

Behovsutredningen ska fokusera på miljöförvaltningens tillsyn enligt miljöbalken. Med tillsyn avses enligt 26 kap. 1 § miljöbalken att tillsynsmyndigheten på eget initiativ, eller efter anmälan, i nödvändig utsträckning kontrollerar att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken följs samt vidtar de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse. Tillsynsmyndigheten ska genom information och liknande verksamhet även underlätta för en enskild att fullgöra sina skyldigheter enligt miljöbalken och fortlöpande bedöma om villkor för miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet som omfattas av tillstånd är tillräckliga.

Utöver den lagstyrda tillsynen bedriver förvaltningen miljöövervakning samt proaktivt miljöstrategiskt arbete, vilket bl.a. innefattar att stödja stadens stadsbyggande förvaltningar med underlag och att driva projekt för att åstadkomma en bättre miljö och hälsa. Omfattning och inriktning på miljöövervakning och proaktivt

miljöstrategiskt arbete hanteras i strategiska ärendet samt i den sedvanliga verksamhetsplaneringen.

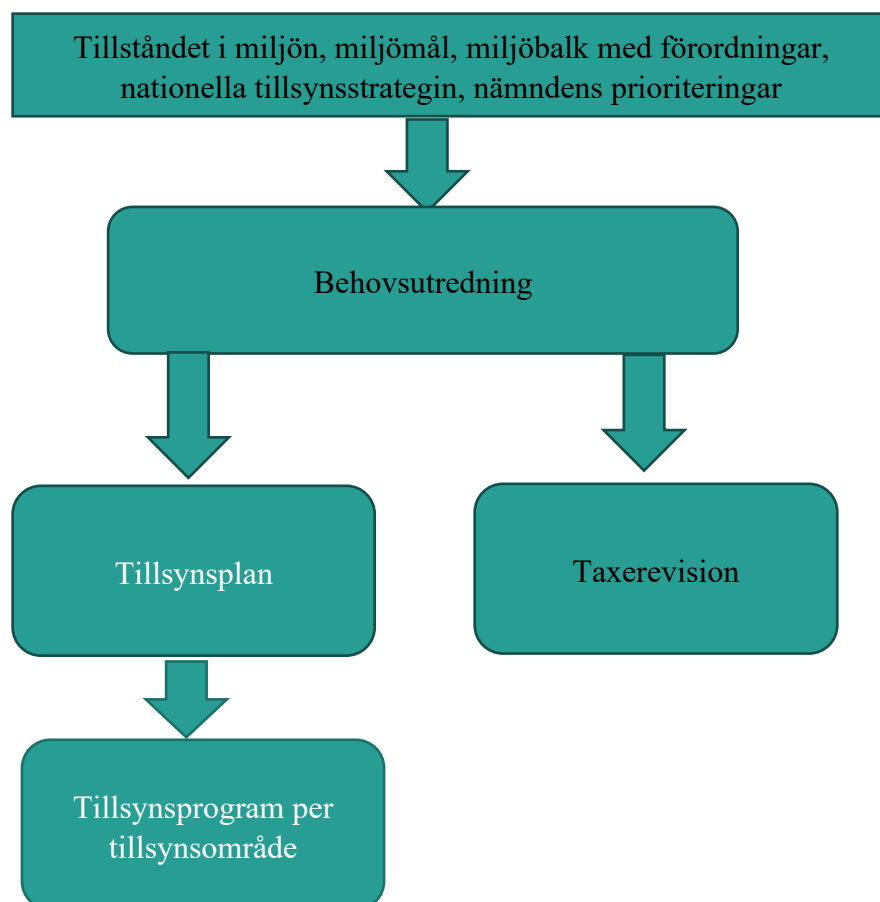
Stockholms stads behovsutredning enligt miljöbalken

Utifrån lagstiftningens regelverk och stadens egna behov är behovsutredningen ett strategiskt dokument som redovisar behovet av tillsyn liksom de förändrade behov som följer av:

- Förändringar i lagstiftningen
- Erfarenheter från verksamheten
- Förändringar av tillsynsområden (branscher), tekniskt och kvantitativt
- Bättre fokus på de globala, nationella och lokala miljömålen

Behovsutredningen ska användas som underlag för det kommande årets tillsynsplanering. Därutöver ska utredningen ligga till grund för det kommande årets taxeöversyn vad gäller tillsynsområden med fasta årliga avgifter.

I följande bild redovisas hur dessa hänger ihop:

Figur 1. Genom de föreslagna förändringarna kommer förvaltningen bättre uppnå lagens krav på behovsutredning samtidigt som tillsynsplanen och taxeöversynen bättre hänger ihop.

Behovsutredningen avses på sikt tas fram i samband med strategiska ärendet dvs. i mars varje år och uppdateras inför VP.

2. Förändringar av tillsynsbehovet föranledd av ny lagstiftning samt förändringar i verksamheterna i Stockholm.

Tillsynsbehovet förändras

Behovet av tillsyn förändras genom att nya verksamheter uppstår och försvinner från Stockholm. Behovet förändras även av ny lagstiftning eller helt enkelt av att vissa tillsynsområden med tiden kräver mer eller mindre tillsyn. Förändringar i lagstiftning utvecklas sedan mer under respektive målområde.

2.1 Förändringar i lagstiftning

Flera förändringar i regelverken påverkar tillsynen under de kommande åren. Det gäller inte minst EU:s förordning om marknadskontroll som får betydelse för framför allt kemiska produkter samt f-gaser, flera förändringar på avfallsområdet samt nya åtgärdsprogram för vatten. EU:s pågående revidering av luftdirektivet (2008/50/EG) kommer sannolikt medföra en skärpning av den svenska lagstiftningen avseende såväl miljö kvalitetsnormer som miljö kvalitetsmål runt år 2025-2026. Vad dessa förändringar innebär redogörs för under respektive målområde i kapitel 3.

2.2 Förändringar i verksamheter

Stadens folkmängd växer och med det behovet av offentlig och privat service. I konkurrensen om marken minskar industriverksamheterna i antal.

Stadens expansion leder till ökat behov av tillsyn inom flera områden. Det blir fler bostäder, skolor, förskolor, äldreomsorgslokaler samt olika former av service knutna till den växande folkmängden som t.ex. energianläggningar, fordonstvättar och avfallshantering. Tillsynsbehovet förväntas också växa för de markföreningar som följer av äldre industriverksamhet samt de störningar som uppkommer av byggen i allt mer komplicerade lägen. Staden inrättar fler skyddade områden till gagn för den biologiska mångfalden samt friluftslivet. Många

infrastrukturprojekt bedrivs i staden, t.ex. utbyggandet av tunnelbanan, nya tvärförbindelser m.m.

Genom de nu utvecklade rutinerna där SVOA och miljöförvaltningen utbyter information om pågående byggprojekt och där SVOA skickar vidare ärenden som innebär omledning till dagvattennätet kan ett större antal byggen komma att tillsynas utifrån frågan om länshållningsvatten.

Det sker även en successiv minskning av industriverksamheter i staden i och med att markanvändningen övergår till bostäder och tillhörande service. Detta leder till en minskning över tid av tillsynsbehovet i den delen. Eventuell omfördelning av resurser från minskande områden till andra områden där tillsynsbehovet ökar sker i samband med verksamhetsplaneringen. Inför 2023 är det i dagsläget endast en större industri som förvaltningen känner till kommer försvinna, på längre sikt några till.

Behovet av tillsyn enligt lag (1988:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner och förordning (1998:1709) om avgaskrav för vissa förbränningsmotordrivna mobila maskiner bör inför nästa års (2023) behovsutredning utredas.¹

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19981707-om-atgarder-mot-buller-och_sfs-1998-1707

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-19981709-om-avgaskrav-for-vissa_sfs-1998-1709

3. Globala, nationella och lokala miljömål

För att tillsynen i större utsträckning ska kunna bidra till att nå miljömålen har arbetet med behovsutredningen i stor utsträckning fokuserat på vad som skulle behöva utvecklas för att göra detta möjligt. Nedan redovisas i stora drag per målområde vad som behöver utvecklas i tillsynen.

3.1 Energi och klimat

Relaterade miljömål

Stockholms miljöprogram 2020-2023

- Ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040
- En fossilfri organisation 2030
- Ett resurssmart Stockholm (se 3.2)

Nationella miljömål

Bland de nationella miljömålen bidrar området i första hand till målet Begränsad klimatpåverkan men genom energieffektivisering, cirkulär materialanvändning (3.2) och hållbara transporter även till målen God bebyggd miljö och Frisk luft.

Globala mål – Agenda 2030

De globala miljömålen är integrerade och odelbara. Målområdet bidrar i första hand till mål 13 bekämpa klimatförändringar, 7 Hållbar energi för alla (förnybar energi och energieffektivitet), 12 Hållbar konsumtion och produktion (resurshushållning) och 11 Hållbara städer och samhällen (hållbara transporter och luftkvalitet).

Nationell tillsynsstrategi

Effektmål

Genom bred samverkan kring metodutveckling öka tillsynsmyndigheternas kompetens och kapacitet att använda tillsynen som verktyg för att stärka tillämpningen av 2 kap. 5 § miljöbalken.

Tillsynsaktiviteter

Tillsynsmyndigheterna bedriver systematisk energitillsyn utifrån följande steg:

- Miljöbalkens bestämmelser om egenkontroll när det gäller energihushållning och användning av förnybara bränslen.
- Miljöbalkens hänsynsregler om energihushållning och användning av förnybara bränslen.

Tillsynen kan anpassas utifrån tidigare tillsynserfarenheter och hur långt tillsynsobjekten kommit i sitt arbete genom att exempelvis:

- identifiera och prioritera tillsynsobjekt med stor energihushållningspotential och/eller bristande egenkontroll.
- Där det bedöms skäligt förelägga om energikartläggning och energihushållningsplan.
- Där det bedöms skäligt förelägga om utredning eller åtgärder.

Operativa mål

- Under strategiperioden ska antalet nya eller uppdaterade energikartläggningar och energihushållningsplaner öka.
- Antalet verksamheter som har påbörjat genomförandet av åtgärdsplaner har ökat.

Verksamheters påverkan på målområdet

Klimatpåverkan inom målområde **Energi och klimat** sker framför allt genom, materialanvändning (3.2), förbränning av fossila bränslen för transporter, uppvärmning/kyla av byggnader och elproduktion men även genom direkta utsläpp av andra växthusgaser än koldioxid t.ex. metan, köldmedier och dikväveoxider. Med allt mer fossilfria uppvärmningssystem ger energieffektiviseringar mindre klimateffekt, men är ändå viktigt ur ett resurshushållningsperspektiv.

Lagstöd för tillsynen inom målområdet

För målområde Energi och klimat utgår behovsutredningen från de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken, framförallt 2 kap. 5 §:

5 § Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna att

- 1. minska mängden avfall,*
- 2. minska mängden skadliga ämnen i material och produkter,*
- 3. minska de negativa effekterna av avfall, och*

*4. återvinna avfall.
I första hand ska förnybara energikällor användas.*

En rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § ska alltid göras när krav ställs genom tillsyn och detta gäller för all tillsyn som föreslås i denna PM.

Två prejudicerande domar i Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) är av särskilt intresse för målområdet med hänvisning till tillsyn utifrån 2 kap. 5 § miljöbalken.

I den första domen (dom den 28 maj 2015, mål M 10340-10) anger MÖD att verksamhetsutövares arbete med energianvändning och energieffektivisering ska omfattas av tillsynen.

I den andra domen (dom den 20 januari 2012, mål M 9668-14) godtas att ett föreläggande om byte av värmekälla inte grundar sig på några lokala hälso- eller miljöproblem utan istället på ett allmänt behov av att minska på omfattningen av användandet av olja som uppvärmningsmetod. MÖD hänvisar här till förarbetena till miljöbalken där det särskilt anges att tillsynsmyndigheten inte bara kan agera vid direkt miljöpåverkande överträdelser, utan även när t.ex. hushållningsprincipen inte iakttas (prop. 1997/98:45 Del 2, sid 273).

Förändrad lagstiftning inom målområdet

Marknadskontroll

En ny EU-förordning om marknadskontroll, (EU) 2019/1020², började tillämpas sommaren 2021. Ändringarna syftar till att göra reglerna på produktsäkerhetens område tydligare och mer enhetliga samt att förbättra och förenkla systemet för marknadskontroll av produkter. Vissa följdändringar i svensk sektorslagstiftning mot bakgrund av marknadskontroll-förordningen trädde i kraft den 25 juli 2022. Ytterligare följdändringar kommer att fastställas senare.

När det gäller tillsynen över köldmedier bedöms EU-förordningen i dagsläget inte påverka den tillsyn som miljöförvaltningen bedriver. Dock bedöms EU-förordningen om marknadskontroll i kombination med befintliga f-gasförordningar kunna bidra till

² EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011

ytterligare säkrare och marknadsanpassade produkter avseende köldmedieutrustningar.

Förslag framtida förändring av lagstiftningen inom målområdet

I utredningen En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden (SOU 2021:21) har lämnats förslag som syftar till att ge klimatet en större rättslig tyngd än tidigare. Utredningen föreslår ett förtydligande i miljöbalkens portalparagraf som anger att en förutsättning för en hållbar utveckling är att människans påverkan på klimatet minimeras.

Bland förslagen ingår en komplettering i 2 kap. 3 § miljöbalken som tydliggör att skyldigheten att utföra skyddsåtgärder, att iaktta begränsningar och vidta försiktighetsmått, inklusive kravet på att använda bästa möjliga teknik, även gäller för att minimera klimatförändringar. Vidare föreslås bl. a ett tillägg i 2 kap. 5 § miljöbalken om att hushållning även ska ske med material, samt att återvunna eller förnybara råvaror och material bör användas i första hand om det leder till minskad miljö- och klimatpåverkan.

Utveckling av tillsynen

Nedan följer en sammanfattning av de tillsynsinsatser som föreslås för att öka möjligheterna att nå miljömålen om energi och klimat.

1. **Energianvändning och oljeuppvärmning i byggnader och verksamheter där tillsyn bedrivs**

Inom fastighetsägartillsynen granskas energideklarationerna, och görs bedömningen att energieffektiviseringsarbetet är otillräckligt eller att det finns potential till förbättringar har arbetet påbörjats med att begära in utredningar om möjliga åtgärder och även åtgärdsförslag inklusive kostnadsberäkningar. Rimlighetsavvägningar görs med förvaltningens experter inom energiområdet. Goda exempel på egenkontroll kan användas som underlag för krav på åtgärder för de som har bristande egenkontroll.

Även föreslagna energieffektiviseringsåtgärder i energikartläggningar enligt lag (2014:266) om energikartläggning i stora företag bör kunna utgöra underlag för tillsyn på samma sätt som energideklarationer för byggnader.

Redovisning av alternativ till uppvärmning med fossil olja bör kunna begäras in som underlag för rimlighetsavvägning för eventuella krav på fossilfria alternativ för:

- a) Byggnader uppvärmda med fossil olja (ej spetsvärme).
 - b) Verksamheter med processer som värms med fossil olja.
- Utifrån uppgifter om olje användning i miljörapporter eller annan kännedom om uppvärmning med fossil olja bör verksamhetsutövare redovisa hur den användningen kan ersättas med fossilfria alternativ.

Av energideklarationerna framgår att nu återstår endast sju flerfamiljsbyggnader med fossil olje användning i Stockholm (ej spetsvärme). Fastighetsägarna till dessa byggnader har erbjudits energi- och klimatrådgivning men inte tackat ja till erbjudandet. Kontaktuppgifter till dessa fastighetsägare har skickats till ansvariga för fastighetsägartillsynen som underlag för tillsyn.

2. Vägtransporter hos verksamheter där tillsyn bedrivs samt vid miljöprövningar och för arbetsmaskiner m.m.

Krav bör kunna ställas på utbyte av fossildrivna tjänstebilar till elfordon och fordon som drivs med förnybara drivmedel. Detta bör även påtalas vid miljöprövningar t.ex. som förslag till villkor. För byggarbetsplatser skulle samma krav på arbetsmaskiner kunna ställas.

3. Köldmedier

Utöka tillsynen för att identifiera nya och även större anläggningar, följa upp utrustning som läcker och ställa krav på åtgärder. Tillsyn över läckage bedöms ha stor miljönytta. Därtill en utökad rådgivning om alternativa tekniker/köldmedier i syfte att minska klimatpåverkan.

4. Metan

Begära in kartläggning av och åtgärdsförslag för att minska metangasutsläpp i Stockholm Vatten och Avfalls verksamheter. Tillse att åtgärder genomförs.

3.2 Resurseffektivitet

Relaterade miljömål

Stockholms miljöprogram 2020-2023

1. Minskad resursanvändning och klokare konsumtion

2. Ökad recirkulation av materiella resurser
3. En ökad resurseffektivitet i samband med byggprocessen

Nationella miljömål

- Frisk luft
- Giftfri miljö
- Begränsad klimatpåverkan
- God bebyggd miljö

Globala mål – Agenda 2030

- Bekämpa klimatförändringarna
- Rent vatten och sanitet
- Hållbar energi för alla
- Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
- Hållbara städer och samhällen
- Hållbar konsumtion och produktion
- Hav och marina resurser

Nationell tillsynsstrategi

Den nationella tillsynsstrategin lyfter tre fokusområden med angivna effektmål inom tillsynen för avfall:

1. Masshantering
 - Masshantering sker på ett resurseffektivt sätt och minimerar risken för diffus spridning av gifter i samhället
2. Illegal avfallshantering
 - Tillsynsmyndigheternas förmåga att upptäcka illegal avfallshantering ökar
 - Tillsynsinsatser för att förbygga och upptäcka brott inom avfallshantering sker koordinerat genom regional miljöbrottsamverkan
 - Minskning av antalet otillåtna avfallstransporter, både nationella och gränsöverskridande
 - Verksamhetsutövarna har ökad kunskap om lagstiftningen och hanterar avfall på rätt sätt
3. Återvinning av avfall så de upphör att vara avfall
 - Det är tydligt för den som hanterar, köper och säljer återvunnet material när avfall upphör att vara avfall och i stället klassas som en produkt. Det är avgörande för vilken lagstiftning som ska tillämpas.
 - Verksamhetsutövaren ska känna till och uppfylla anteckningsskyldighet om avfall som upphör att vara avfall.

Verksamheters påverkan på målområdet

En cirkulär ekonomi behåller värdet på produkter, material och resurser så länge som möjligt, samtidigt som avfallsgenereringen minimeras. Genom hållbar konsumtion och produktion och åtgärder för avfallsförebyggande och mer cirkulära flöden kan både resursförbrukningen och klimatpåverkande utsläpp minska. Att ställa om till ett mer hållbart och resurseffektivt samhälle, en cirkulär ekonomi, är en stor utmaning, både globalt och lokalt. Området är mycket brett, alltifrån produktion/konsumtion av varor, fria från oönskade kemiska ämnen, varor som är mer eller mindre hållbart förpackade till byggnation med återvinningsbara material, återanvändning/återvinning av dessa vid rivning etc. I stor omfattning bedöms därför åtgärder av förebyggande karaktär erfordras.

Ett flertal styrdokument för Stockholms stad hanterar målet om ett resurssmart Stockholm, bl.a. följande.

- Avfallsplan för Stockholm 2021-2024
- Klimathandlingsplan 2020-2023 – För ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040
- Program för avfallshantering i det offentliga rummet
- Handlingsplan för ett cirkulärt byggande – med fokus på minskat byggavfall, 2021-2024
- Handlingsplan för hållbar plastanvändning, 2022-2026

Lagstöd för tillsynen inom målområdet

Regler som ger miljö- och hälsoskyddsnämnden möjlighet att genom tillsyn styra Stockholm mot ökad resurseffektivitet återfinns framförallt 15 kap. miljöbalken och i avfallsförordning (2020:614).

Avfallshierarkin återfinns nu i miljöbalken, både i 2 kap. 5 § och i 15 kap. 10 § miljöbalken.

2 kap. 5 § miljöbalken

Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna att

- 1. minska mängden avfall,*
- 2. minska mängden skadliga ämnen i material och produkter,*
- 3. minska de negativa effekterna av avfall, och*
- 4. återvinna avfall.*

I första hand ska förnybara energikällor användas.

15 kap. 10 § miljöbalken

En bestämmelse om skyldighet att vidta avfallsförebyggande åtgärder finns i 2 kap. 5 §.

Den som är ansvarig för att avfall blir behandlat ska se till att det

- 1. återvinns genom att det förbereds för återanvändning,*
- 2. materialåtervinns, om det är lämpligare än 1,*
- 3. återvinns på annat sätt, om det är lämpligare än 1 och 2, eller*
- 4. bortskaffas, om det är lämpligare än 1-3.*

Den behandling av avfallet som bäst skyddar människors hälsa och miljön som helhet ska anses som lämpligast, om behandlingen inte är orimlig.

Förändrad lagstiftning

EU:s avfallspaket

Europeiska unionens råd beslutade under 2018 om revideringar i avfallslagstiftningen, det så kallade avfallspaketet. Samtliga ändringar i avfallspaketet ska genomföras senast 2025. Flera av regeländringarna började gälla den 5 juli 2020 medan vissa bestämmelser, som separat insamling av biologiskt avfall och textilavfall, börjar tillämpas senare. Målen med de nya reglerna är minskade avfallsmängder, ökad återanvändning av produkter, ökad materialåtervinning samt en förbättrad avfallshantering.

I Sverige införlivas ändringarna bland annat genom miljöbalken, avfallsförordningen, deponeringsförordningen och genom Naturvårdsverkets föreskrifter. Exempel på nya regler är:

- Från år 2025 ska även textilier och farligt avfall från hushåll samlas in separat. Detsamma gäller för biologiskt nedbrytbart avfall, men från och med år 2024, såvida det inte återvinns genom kompostering i hemmet.
- Insamling av förpackningsavfall från hushåll och vissa verksamheter träder i kraft 1 januari 2023. Detta innebär att förpackningar ska separeras avseende papper och kartong, plast, metall, färgat glas, ofärgat glas och trä.
- Kommunen ska från och med 1 januari 2024 till och med utgången av december 2026 samla in hushållens avfall som består av pappers-, plast-, glas- och metallförpackningar genom en fastighetsnära insamling eller via lättillgängliga samlingsplatser.
- Kommunen ska från och med den 1 januari 2027 tillhandahålla en fastighetsnära insamling av avfall som består av pappers-, plast-, glas- och metallförpackningar från hushållen och från verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållen.

Bygg- och rivningsavfall

Genom avfallsförordning (2020:614) som trädde i kraft den 1 augusti 2020 gäller krav på utsortering av bygg- och rivningsavfall i fraktionerna trä, mineral (t.ex. betong, tegel), metall, glas, plast och gips. Naturvårdsverket har meddelat föreskrifter med vissa generella undantag från kraven, men härutöver har tillsynsmyndigheten befogenhet att under vissa förutsättningar meddela undantag från kraven i det enskilda fallet. Detta ställer krav på att förvaltningen fattar beslut när dispensansökningar kommer in.

Producentansvar för förpackningar

Under hösten 2020 beslutade regeringen om ändringar i bestämmelserna för förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar. Övergångsbestämmelser gäller fram till slutet av 2022. Förändringarna innebär att tillsynen fortsatt kommer att bedrivas mot Förpackningsinsamlingen (FTI), som drifvar stadens återvinningsstationer, och att det dröjer ytterligare ett par år innan de nya reglerna om fastighetsnära insamling införs och därmed ett förändrat tillsynsbehov gentemot fastighetsägare. Det kommer innebära ändrat arbetssätt inklusive att nämnden blir prövningsmyndighet för dispensprövningar avseende fastighetsnära insamling. Övertagande av kommunalt ansvar för förpackningsavfall sker från och med år 2024. Fastighetsnära insamling av förpackningsavfall ska finnas på plats senast 2027.

Förändrade regler för lokal avfallshantering för matserveringar i Stockholm

Avseende hushållsavfall blev det fr.o.m. 1 januari 2021 obligatoriskt (kommunala avfallsföreskrifter) för verksamheter som serverar fler än 25 portioner per dag skyldiga att separera matavfall. Den 1 januari 2023 gäller obligatoriet även för hushåll och övriga verksamheter (med eller utan matservering). Antal dispensansökningar förväntas att öka under 2023 då fler omfattas av obligatoriet.

Förslag om frival för kommunalt avfall från verksamheter

Miljödepartementet har remitterat SOU 2021:24 Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin. I utredningen föreslås vissa ändringar i avfallslagstiftningen som möjliggör att de verksamheter som har ett avfallsabonnemang hos kommunen får möjlighet till frival för transport och hantering av sitt kommunala avfall. Utredningen lägger också fram ett förslag till utökad möjlighet till dispens från det kommunala avfallsmonopolet för verksamheter. Därefter har Naturvårdsverket fått i uppdrag att analysera om ansvaret för kommunalt ansvar bör förändras

avseende vissa enskilda avfallsströmmar. Naturvårdsverket förslår att ansvaret för tre avfallsströmmar förändras, vilket innebär en avgränsad valfrihet för avfall från detaljhandeln, att använt matfett som uppstår vid yrkesmässig beredning av livsmedel undantas från det kommunala ansvaret och att kommunerna får ett tydligt ansvar för utgrävda massor med invasiva främmande arter från hushållen.

Införande av frival kan innebära att en registreringsplikt införs som medför att fler registreringsärenden behöver hanteras på förvaltningen.

Utveckling av tillsynen

Nedan följer en sammanfattning av de utökade tillsynsinsatser som föreslås för att öka möjligheterna att nå miljömålen om resurseffektivitet.

1. Den tillsyn enligt miljöbalken som bedrivs redan i dag mot olika verksamheter kan formas mer gentemot resurseffektivitet. Detta gäller bl.a. producentansvar, matsvinn vid skolor, förskolor, äldreomsorg etc.
2. Tillsyn av transportörer är ett stort och viktigt tillsynsområde, som behöver utvecklas. Fokus bör ligga på att motverka illegal avfallshantering, i syfte att minska negativ påverkan på miljön.
3. Införande av fastighetsnära insamling som även omfattar producentansvar kan komma att förändra systemet med återvinningsstationer och därmed upplägget för tillsynen.
4. För att nå målen om resurseffektivitet behöver tillsynen av de stora klädkedjorna öka. Miljö- och hälsoskyddsnämnden skulle kunna bedriva tillsyn av de stora klädkedjornas huvudkontor som ligger i Stockholm med inriktning på att minska användningen av plastförpackningar eller förpackningsmaterial som inte går att materialåtervinna.
5. Tillsyn av schaktmassor. Naturvårdsverket initierar en tillsynskampanj där länsstyrelsen samordnar kommuner i en gemensam tillsynsaktivitet om mottagningskontroll av massor som hanteras inom olika typer av verksamheter. Tillsynsaktiviteten genomförs i ett antal utvalda kommuner, med syfte att kontrollera att de massor som hanteras (lagras, behandlas) inom verksamheten också stämmer överens med kraven enligt gällande beslut och tillstånd. Aktiviteten genomförs under 2023 – 2024.
6. Tillsyn av hanteringen av bygg- och rivningsavfall (se även avsnittet giftfri miljö)
7. Utveckla tillsynen för att kunna hitta och förhindra illegal avfallsverksamhet.

3.3 Biologisk mångfald

Relaterade miljömål

Stockholms miljöprogram 2020-2023

5. Ett Stockholm med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem

Relevanta delmål:

- Upprätthållna funktioner och samband för biologisk mångfald i stadens blå och gröna infrastruktur
- Förbättrad vattenkvalitet i stadens sjöar, vattendrag och kustvatten

I stadens handlingsplan för biologisk mångfald är tillsynen identifierad som en av de processer som är viktiga att utveckla för att värna den biologiska mångfalden.

Strategi 2 i handlingsplanen för biologisk mångfald:

2. Uppmärksamma biologisk mångfald i stadens processer

Nationella miljömål

- Ett rikt djur- och växtliv
- Levande skogar
- Myllrande våtmarker
- Ett rikt odlingslandskap
- God bebyggd miljö
- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Giftfri miljö
- Bara naturlig försurning

EU-nivå

- Strategi för biologisk mångfald 2030
- Nature restoration law

Globala mål – Agenda 2030

15. Ekosystem och biologisk mångfald

11. Hållbara städer och samhällen

14. Hav och marina resurser

Nationell tillsynsstrategi

Den nationella tillsynsstrategin lyfter två fokusområden med angivna effektmål inom naturtillsynen som är relevanta för det här området (det tredje beskrivs i kap 3.4):

1. Invasiva främmande arter

- Tillsynsvägledning som möter tillsynsmyndigheternas behov finns på plats.
 - Ökad kunskap om risker för spridning av invasiva främmande arter hos verksamhetsutövare
 - Riskbaserad och planerad tillsyn, utifrån arten och platsen, genomförs på ett systematiskt sätt i prioriterade geografiska områden
 - Förekomst av vattenlevande IAS-arter i handeln har minskat
2. Påverkan på naturvärden i jordbrukslandskapet
- Planerad riskbaserad tillsyn bedrivs i alla län.
 - Minskad förlust av livsmiljöer och arters spridningsvägar genom tillsynsåtgärder.
 - Ökad kunskap hos tillsynsmyndigheterna om hur olika regelverk som rör jordbrukslandskapets biotoper och strukturer kan samverka för att minska förlust av biologisk mångfald

Verksamheters påverkan på målområdet

Stockholms skyddade naturområden är en mycket viktig del av stadens blågröna infrastruktur. De utgör så kallade kärnområden i vilka en mångfald arter kan leva hela sin livscykel. Stora sammanhängande områden är en grundförutsättning för stadens rika biologiska mångfald.

I staden finns hittills elva naturreservat och ett kulturresevat. Enligt budgetuppdrag 2023 ska miljöförvaltningen, exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret m.fl. inrätta naturreservat i Kyrkhamn samt utreda förutsättningarna, med syfte att inrätta, naturreservat i Fagersjöskogen, Storskogen/Ålstensskogen och Majroskogen. Majroskogen är ny för i år medan övriga områden funnits med i tidigare års budgetar och redan har utretts en hel del. Nämnderna ska också fortsätta arbetet med att inrätta fem biotopskyddsområden i staden, samt utreda ytterligare fem områden.

Delar i tre av reservaten är också utpekade som Natura 2000-områden enligt EU:s art- och habitatdirektiv. Det övergripande syftet med Natura 2000-områdena i Judarskogens och Kyrksjö-lötens naturreservat är att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för större vattensalamander. Inom Kyrksjölotens Natura 2000-område ingår också att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för sjöns kransalger. I Hansta naturreservat är ett område

med särskilt värdefulla ek- och hassellundar utpekade som Natura 2000-område.

En dryg tredjedel (36 procent) av grön- och blåytorna i Stockholm är skyddade i form av natur- och kulturresevat, nationalstadspark, strandskydd med mera. Flera områden med höga naturvärden, såsom de stora bestånden med gamla ädellövträd på södra och norra Djurgården, är idag skyddade.

Behovet av mark är stort för den växande staden och ny bebyggelse har minskat grönytan (totala ytan). Mångfalden av växt- och djurarter har minskat i Stockholms stad under framför allt senare hälften av 1900-talet. Det gäller särskilt grupperna kransalger, fiskar, mossor, lavar, svampar och insekter. Groddjur tillhör en särskilt utsatt grupp, där flera arter gått tillbaka starkt i takt med urbaniseringen. Det är tydligt att många hotade växt- och djurarter, även i skyddad natur, behöver riktad skötsel för att finnas kvar. Flera stora och mindre infrastrukturprojekt för vägar och ledningar har genomförts och kommer att fortsätta genomföras inom stadens skyddade områden inom de närmsta åren. Särskild hänsyn behöver tas vid exploatering och vid återställning efter exploatering för att minimera risken att viktiga naturvärden på sikt förloras på grund av ytförlust eller barriäreffekter.

Lagstöd för tillsynen inom målområdet

Områdesskydd regleras i 7 kap. miljöbalken och förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken. Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedriver tillsyn enligt 7 kap. miljöbalken och för närvarande finns följande typer av områdesskydd inom staden:

- Naturresevat
- Kulturresevat
- Strandskyddsområden
- Natura 2000-områden
- Naturminnen

En utredning av biotopskyddsområden har tagits fram av miljöförvaltningen och stadsbyggnadskontoret enligt budgetuppdrag 2022 och redovisats i respektive nämnd. Om staden inför kommunala biotopskyddsområden kommer tillsyn att bedrivas även inom dessa områden.

För nationalstadspark finns bestämmelser i 4 kap. 7 § miljöbalken. Tillsyn utövas av länsstyrelsen.

Från ett legalt perspektiv kan EU:s kommande (men inte antagna) Nature restoration law få viss styrande påverkan på även svenska städer. Detta särskilt vad gäller det bindande målen om

”inga nettoförluster av urbana grönytor”, att trädkröntäckningen inte längre får minska samt att all nytilkommen urban infrastruktur måste kunna redovisa en nettoökning av urban grönstruktur. Nature restoration law är en del av de förslag som framkommer av EU:s strategi för biologisk mångfald 2030. Sveriges riksdag beslutade den 21 september 2022 att lämna invändningar mot förslaget i ett så kallat motiverat yttrande till Europaparlamentet, ministerrådet och EU-kommissionen (2021/22:MJU32).

Utveckling av tillsynen

Nedan följer en sammanfattning av de utökade tillsynsinsatser som föreslås för att öka möjligheterna att nå miljömålen om biologisk mångfald.

- Förebyggande tillsyn som riktar sig till allmänheten om innebörden av reservatsföreskrifterna. Tydligare kommunikation via flera kanaler om cykling, eldning och lösa hundar i reservaten (Samarbete med stadsdelsförvaltningarna och trafikkontoret).
- Samrådsmöte med den lokala polisen i polisiära frågor såsom bosättningar, koppling av hundar, motorcykelkörning, terrängcykling, eldning och olaglig dumpning.
- Samordnad tillsynsinsats för koloniområden och deras närområden i reservaten, för att minska negativ påverkan på reservatens ekologiska värden (nedskräpning inkl. en del miljöfarligt avfall, förorenad mark, invasiva arter, enskilda avlopp, annekteringar m.m.).
- Tillsynsinsatser i samband med att stadsdelsförvaltningar märker ut reservatsgränser i vissa befintliga reservat (Kyrksjölöten, Grimsta, Hagsätraskogen, Nackareservatet, Sätraskogen och Flaten). Tillsynen innefattar inspektion och hantering av annekteringar, trädgårdar m.m.

3.4 God vattenkvalitet

Relaterade miljömål

Stockholms miljöprogram 2020-2023

Mål 5; Ett Stockholm med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem

Relevanta delmål:

- Upprätthållna funktioner och samband för biologisk mångfald i stadens blå och gröna infrastruktur

- Förbättrad vattenkvalitet i stadens sjöar, vattendrag och kustvatten

Arbetet med att nå god vattenstatus genomförs främst enligt handlingsplan för god vattenstatus antagen av kommunfullmäktige 2015 samt genom de lokala åtgärdsprogram som antas för stadens vattenförekomster.

Nationella miljömål

- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans
- levande kust och skärgård
- Giftfri miljö
- Bara naturlig försurning
- Grundvatten av god kvalitet
- God bebyggd miljö

Nationell tillsynsstrategi

Den nationella tillsynsstrategin lyfter tre fokusområden med angivna effektmål som berör vattenkvalitet:

Fokusområde Miljöfarlig verksamhet

1. Kvalitetssäkrad kontroll utsläpp till vatten
 - Ökad kunskap om och förbättrad kvalitet på provtagning och flödesmätning vid avloppsreningsverk.
 - En god egenkontroll och tydliga kontrollprogram medför ökad lagefterlevnad.
2. Dagvatten
 - Att genom tillsyn på dagvatten höja kunskapen hos såväl verksamhetsutövare som tillsynsmyndigheter, vilket kan bidra till att minska den negativa miljöpåverkan från dagvatten och nå en hållbar dagvattenhantering. Tillsammans kan tillsynsmyndighet och verksamhetsutövare identifiera brister, som i ett nästa steg kan åtgärdas, till skydd för människors hälsa och miljö.
3. Små avlopp
 - Tillsynsmyndigheterna har större precision i att välja ut och tillsyna de avloppsanläggningar under 200 pe och med anslutning av hushållspillvatten som medför störst risk för

negativ påverkan på hälsa och miljö. Det betyder att tillsynen av små avloppsanläggningar blir bättre anpassad till avloppsanläggningens geografiska placering och tekniska lösning.

- Tillsynen leder till att de små avloppsanläggningarna har liten påverkan på hälsa och miljö.
4. Växtnäringsläckage
- Genom uppföljning av lagefterlevnaden gällande lagring och spridning av gödsel minskar riskerna för läckage av näringsämnen från jordbruk och hästgårdar.
 - Tillsynsmyndigheternas förmåga att välja ut och bedriva tillsyn på de jordbruk och hästgårdar som har störst risk för näringsläckage till vattenförekomster ökar

Fokusområde Förorenade områden

- Tillsynsmyndigheterna har tillräcklig förmåga och kunskap att kunna bedriva tillsyn av prioriterade förorenade områden.
- Samtliga tillsynsmyndigheter bedriver aktivt tillsyn utifrån en fastställd handlingsplan eller motsvarande styrdokument.

Fokusområde Naturtillsyn

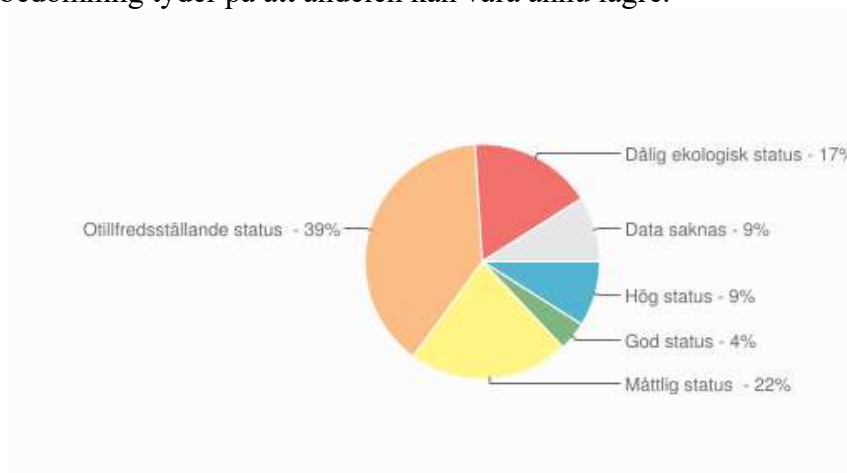
3. Påverkan på naturvärden i grunda havsvikar
- Planerad riskbaserad tillsyn bedrivs längs hela kusten i grunda exponeringsskyddade havsvikar
 - Minskad förlust av livsmiljöer i grunda exponeringsskyddade havsvikar genom tillsynsåtgärder.
 - Effektivare tillsyn genom ökad samordning mellan olika tillsynsuppdrag
 - Effektivare tillsyn genom ökad vägledning

Globala mål – Agenda 2030

Mål 6; Rent vatten och sanitet, Mål 14; Hav och marina resurser, Mål 15; Ekosystem och biologisk mångfald.

Verksamheters påverkan på målområdet

Huvuddelen av stadens vattenförekomster följer inte i dagsläget de fastslagna miljökvalitetsnormerna utan är i behov av åtgärder. Stadens vatten är påverkade av övergödning, förhöjda halter av miljögifter samt är föremål för kraftiga fysiska förändringar till följd av urban påverkan. Enligt vattenmyndigheternas sammanställning av läget är det enbart 13 procent av stadens 21 vattenförekomster som i dagsläget når god eller hög vattenstatus (se figur 1). Miljöförvaltningens egen miljöövervakning samt lokala bedömning tyder på att andelen kan vara ännu lägre.

Figur 1. Fördelningen av ekologisk status i stadens vattenförekomster. Taget ur VISS den 21 september 2022.

Lagstöd för tillsynen inom målområdet

EU:s vattendirektiv (2000/60/EG) anger att Europas vatten ska nå god vattenstatus till senast år 2015, med möjlighet till tidsundantag till senast år 2027. Direktivet har genomförts i svensk rätt främst genom bestämmelser i 5 kap. miljöbalken om miljökvalitetsnormer och vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

För vatten som riskerar att inte uppnå god status behöver åtgärder vidtas för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas. Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som påverkar en vattenförekomst måste förhålla sig till miljökvalitetsnormerna för vatten. Ansvar för att normerna följs vilar på myndigheter och kommuner enligt 5 kap. 3 § miljöbalken. Detta sker bland annat genom att ställa de krav som behövs för att följa normerna vid tillsyn och tillståndsprövning.

Tillsynen anges i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram som ett av de främsta verktygen för att nå miljökvalitetsnormerna för vatten. Ett nytt åtgärdsprogram för perioden 2022-2027 fastställdes i

september 2022. Regeringen har godkänt och fastställt Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. I kommunernas åtgärd 2 anges att kommunerna särskilt ska prioritera sin tillsyn av; miljöfarliga verksamheter enligt 9 kap miljöbalken, förorenade områden enligt 10 kap miljöbalken samt jordbruk och annan verksamhet enligt 12 kap miljöbalken för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas, se figur 2.

Kommunerna, åtgärd 2: Miljö tillsyn och provning

Kommunerna ska särskilt prioritera sin tillsyn av

- a. miljöfarliga verksamheter enligt miljöbalk (1998:808) (MB) 9 kap.
- b. förorenade områden enligt MB 10 kap.
- c. jordbruk och annan verksamhet enligt MB 12 kap.

Detta innebär att kommunerna ska:

- i sin tillsynsplanering, prioritera tillsyn av verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas.
- i sin tillsyn av verksamheter, ställa de krav som behövs där det finns en risk att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte kan följas på grund av påverkan från den aktuella verksamheten.
- i sin tillsyn av förorenade områden, särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder, så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Kommunen ska därefter följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenkvaliteten genomförs de åtgärder som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Om det uppstår behov av att genomföra omprovningar av tillstånd eller villkor eller återkallelser av tillstånd för att få nödvändiga åtgärder till stånd, ska kommunerna ta initiativ till att sådana administrativa åtgärder genomförs.

Åtgärden ska genomföras med stöd av den förvaltningsövergripande vattenplanering som ska utarbetas enligt Kommunernas åtgärd 1.

Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med andra kommuner inom samma avrinningsområde respektive tillrinningsområde för grundvatten.

Åtgärden är av löpande karaktär och är en revidering från Åtgärdsprogram 2016–2021. Åtgärden ska därför påbörjas omgående och genomföras löpande.

Figur 2: Kommunernas åtgärd 2 i Åtgärdsprogram för vatten 2022-2027 Norra Östersjöns vattendistrikt.

I motiveringstexterna till åtgärden framkommer följande:

Enligt vattenmyndighetens bedömningar påverkas en stor del av vattendistriktets yt- och grundvattenförekomster av verksamheter som bidrar till att god vattenstatus inte uppnås eller riskerar att försämrats. Det rör sig om till exempel avloppsreningsverk med tillhörande ledningsnät, enskilda avlopp, jordbruks- och hästhållningsverksamheter, industrier, hamnverksamheter, förorenade områden, brandövningsplatser, täktverksamheter, vägar och dagvattenutsläpp. Dessa verksamheter bidrar med utsläpp av prioriterade och särskilda förorenande ämnen, näringsämnen och syretärande ämnen så att miljökvalitetsnormerna för vatten riskerar att inte följas.

Tillsynen bör därför utvecklas till att vara mer baserad på miljöproblem och påverkanstryck utifrån miljökvalitetsnormer.

Nytt åtgärdsprogram

Beslut om nya miljökvalitetsnormer fattades i december 2021. De nya normerna innebär fler undantag på grund av urban utveckling. I september 2022 fastställdes Åtgärdsprogram för vatten 2022-2027 Norra Östersjöns vattendistrikt. Åtgärderna i åtgärdsprogrammet är bindande för kommuner och myndigheter.

Utveckling av tillsynen

Nedan följer en sammanfattning av de utökade tillsynsinsatser som föreslås för att öka möjligheterna att nå miljömålen om god vattenkvalitet.

Generellt sett behöver tillsynen utvecklas till att vara mer baserad på ett MKN-perspektiv. Detta kan exempelvis ske genom:

1. Förvaltningen bör utveckla tillsynen gentemot Stockholm vatten och avfall (SVOA) beträffande utsläpp av förorenat tillskottsvatten, dvs. dagvattenutsläpp, bräddavlopp samt felkopplingar genom ökade tillsynsinsatser gällande ledningsnätet. Tillsynsutredning behövs.
2. Utveckla tillsynen med avseende på dagvattenhantering vid miljöfarliga verksamheter och industriområden för att klargöra hur och om dagvatten hanteras inom respektive verksamhet. Checklistor för tillsyn av verksamheter inom olika branscher behöver tas fram. Lämpligt arbetssätt för kartläggning av enskilda industriområden i projektform bör utvecklas.
3. Fortsätt utveckla tillsynen med utgångspunkt från den i MHN i juni 2022 antagna vägledningen om länshållningsvatten.

4. Tillsynsutredning bör tas fram för tillsyn av dagvattenrening på nybyggda och omfattande ombyggda fastigheter.
5. Tillsynen på dagvattenhantering vid stora parkeringsytor bör utvecklas utifrån kraven i dagvattenstrategin med åtgärdsnivå och riktlinjer. Detta gäller främst större fastighetsbolag och Stockholm parkering. Inom ramen för detta bör tillsyn av dagvattenbrunnar inkluderas.
Tillsynsutredning behövs.
6. Tillsyn av båtottenmålning av fartyg och utsläpp till vatten från dessa verksamheter bör utvecklas så att spridning av mikroplast samt användning av förbjuden färg förhindras.
7. Tillsyn av skrovrengöring av fartyg och utsläpp till vatten från dessa verksamheter bör utvecklas så att spridning av mikroplast samt föroreningar förhindras.
8. Återkommande planerad tillsyn av små avloppsanläggningar baserat på riskklassning. Som ett första steg behöver staden inventera och riskklassificera små avloppsanläggningar enligt HaVs vägledning. Därefter kan tillsyn ske med den frekvens som bedöms rimlig.
9. Växtnäringsläckage från jordbruk och hästgårdar.
Prioritering av tillsynen bör ske av jordbruk och hästgårdar som ligger utmed vattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte uppnås.
10. Utredda och utveckla tillsynen av enskilda avlopp inom koloniområden.
11. Utredda och utveckla tillsyn av avloppslösningar i hamn och på båtar.
12. Utveckla tillsynen av dagvattenrening så att även mikroplast omhändertas, i enlighet med handlingsplan för minskad spridning av mikroplast åtgärd 3.3, 4.4, 6.1, 6.2, 9.3 och 9.4.
13. Utveckla tillsynen av efterlevnad av strandskyddsbestämmelserna så att miljö kvalitetsnormerna kan följas. Detta behöver samordnas med motsvarande åtgärd under kapitel 4.3.
14. Utveckla tillsynen av transportintensiva verksamheter så som stora åkerier (Schenker, DHL, Widrikssons, PostNord) har sannolikt utsläpp motsvarande vägtrafik till dagvattnet från sina gårdsytor.

3.5 Frisk luft och god ljudmiljö

Relaterade miljömål

Stockholms miljöprogram 2020-2023

- Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö
 - Minskad exponering av kvävedioxid och partiklar för stadens medborgare
 - Minskat omgivningsbuller

Nationella miljömål

- Frisk luft
- God bebyggd miljö

Globala mål – Agenda 2030

- 3 Hälsa och välbefinnande
- 11 Hållbara städer och samhällen

Verksamheters påverkan på målområdet

De nationella miljömålen för frisk luft nås inte för kvävedioxid och partiklar i Stockholm. Miljökvalitetsnormen för kvävedioxid klarades inte 2019 men väl 2020 och 2021. År 2020 påverkades dock halterna av åtgärder mot pandemin. Stadens mål är att luftföroreningar och buller ska minska, vilket är relativa mål vars uppfyllelse bara kan mätas genom att jämföra tillståndet över tid.

Luftkvalitet

Källan till luftföroreningarna är framför allt vägtrafiken. Halterna av partiklar (PM10) och kvävedioxid (NO₂) är de mest kritiska i Stockholmsregionen i förhållande till miljökvalitetsnormerna och det handlar då främst om utsläpp från biltrafik i gatumiljöer i Stockholms innerstad. För att med säkerhet klara miljökvalitetsnormen för kvävedioxid och på sikt även miljömålen i hela staden måste utsläppen från vägtrafiken minska ytterligare. Fortsatt elektrifiering och renare fordonsflotta är avgörande för att minska halterna av kvävedioxid. Vad gäller partiklar PM10 så har vi sett en nedgående trend i dubbdäcks-användningen som behöver fortsätta för att vi ska klara miljökvalitetsmålen.

Ljudmiljö

Buller är ett omfattande problemområde som berör många stockholmare och vars skadliga effekter på människors hälsa ska begränsas i enlighet med miljökvalitetsnormen för omgivningsbuller. De dominerande bullerkällorna i Stockholm är omgivningsbuller från de olika trafikslagen väg-, spår- och flygtrafik. I Stockholm beräknas omkring 200 000 boende vara utsatta för

trafikbuller som överskrider 55 dBA utomhus vid någon av bostadens fasader, vilket motsvarar drygt 20 procent av stockholmarna (källa: Åtgärdsprogram mot buller 2019-2023).

Lagstöd för tillsynen inom målområdet

Lagstiftning

- 2 kap. 2-3 och 7 §§ miljöbalken: VU ska ha kunskap om verksamhetens omgivningspåverkan och vidta skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått som behövs för att motverka olägenhet. Kravet gäller i den utsträckning det inte är orimligt. Om miljökvalitetsnormer påverkas kan i vissa fall högre krav vara aktuellt.
- Luftkvalitetsförordningen (2010:477) reglerar miljökvalitetsnormer (MKN) för utomhusluft.
- Förordning (2004:675) om omgivningsbuller genomför bullerdirektivet (2002/49/EG).

Åtgärdsprogram

Åtgärdsprogram mot buller Stockholms stad 2019-2023, enligt förordningen (2004:675) om omgivningsbuller, samt

Åtgärdsprogram för kvävedioxid och partiklar i Stockholms län (Rapport 2012:34) hanterar målet om ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö. Ett nytt åtgärdsprogram för kvävedioxid och partiklar är under framtagande och kommer färdigställas 2023.

Utveckling av tillsynen

Nedan följer en sammanfattning av de utökade tillsynsinsatser som föreslås för att öka möjligheterna att nå miljömålen om Frisk luft och god ljudmiljö.

Punkterna nedan redovisas i prioriteringsordning efter uppskattad miljönytta, vilket dock är mycket svårt att uppskatta.

1. Tillsyn av miljöpåverkan av verksamheters transporter, bl.a. vad gäller luftkvalitet och buller (se också 4.1). Ställ krav på bl.a. resepolicy, utbyte av fossildrivna fordon till fordon med mindre påverkan på luft och buller, t.ex. elfordon, el-lastcyklar eller cyklar. Krav på dubbfria vinterdäck där det är möjligt.
2. Under 2022 har förvaltningen sammanställt rapporten *Utredning av trafikbullerklagomål i nybyggda bostäder*. Resultaten behöver kommuniceras med berörda förvaltningar, för att förebygga störningar.
3. Fortsätta att tillse att trafikbullerskyddsåtgärder för återstående fastigheter inom allmännyttan vidtas. Trafikkontoret har som verksamhetsutövare vad gäller

- trafikbuller erbjudit alla fastighetsägare med utsatta fastigheter bidrag för bullerskyddsåtgärder. Allmännyttan har inte utnyttjat detta i så hög grad.
4. Fortsätta att tillse att trafikkontoret och Trafikverket redovisar en åtgärdsplan för att klara de nationella miljömålen för frisk luft vid prioriterade platser, som t.ex. skolor och förskolor.

3.6 Giftfri miljö

Relaterade miljömål

Stockholms miljöprogram 2020-2023

- Ett giftfritt Stockholm
 - Minskade nivåer av skadliga ämnen i varor och kemiska produkter

Nationella miljömål

- Giftfri miljö

Globala mål – Agenda 2030

År 2016 gjorde Kemikalieinspektionen en kartläggning där de identifierade tydliga och direkta kopplingar mellan miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och åtta av de sjutton hållbarhetsmålen i

Agenda 2030: (Delmål inom parentes)

- Mål 2. Ingen hunger (säker mat, hållbart jordbruk)
- Mål 3. God hälsa och välbefinnande (minskade döds- och sjukdomsfall p.g.a. skadliga kemikalier)
- Mål 6. Rent vatten och sanitet för alla (säkert dricksvatten, minimera utsläpp av farliga kemikalier)
- Mål 8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (säker arbetsmiljö)
- Mål 11. Hållbara städer och samhällen (minska städernas negativa miljöpåverkan)
- Mål 12. Hållbar konsumtion och produktion (säker kemikaliehantering, hållbar konsumtion och produktion, förebygga avfall)
- Mål 14. Hav och marina resurser (förebygga och minska föroreningar)
- Mål 15. Ekosystem och biologisk mångfald (skydda ekosystem och biologisk mångfald)

Nationell tillsynsstrategi

Fokusområden för kemikalietillsynen och för tillsynen av förorenade områden ingår i den nationella tillsynstrategin.

Fokusområde Reach – tillsyn av kemiska produkter hos nedströmsanvändare och varor/kemiska produkter i butiksledet

- Tillsynsmyndigheterna har en tydligare uppfattning om vad tillsyn enligt Reachförordningen innebär för deras del.
- Tillsynsmyndigheterna utför Reachtillsyn i högre utsträckning.

Fokusområde CLP – tillsyn av kemiska produkter i butiksledet

- Tillsynsmyndigheterna har en tydligare uppfattning om vad tillsyn enligt CLP-förordningen innebär för deras del.
- Tillsynsmyndigheterna utför CLP-tillsyn i högre utsträckning.

Fokusområde Biocider – tillsyn av biocidprodukter och behandlade varor i butiksledet

- Tillsynsmyndigheterna har en tydligare uppfattning om vad tillsyn enligt biocidlagstiftningen innebär för deras del.
- Tillsynsmyndigheterna utför tillsyn av biocidprodukter och behandlade varor i högre utsträckning.

Fokusområde Tillsyn av prioriterade förorenade områden med riskklass 1 och 2

- Tillsynsmyndigheterna har tillräcklig förmåga och kunskap att kunna bedriva tillsyn av prioriterade förorenade områden.
- Samtliga tillsynsmyndigheter bedriver aktivt tillsyn utifrån en fastställd handlingsplan eller motsvarande styrdokument

Operativa mål:

- Antal prioriterade förorenade områden som har ett utrett ansvar har ökat till 31 december 2024 i jämförelse med 1 januari 2022.
- Antal prioriterade förorenade områden med en påbörjad undersökning eller åtgärd har ökat till 31 december 2024 i jämförelse med 1 januari 2022.

Fokusområde Anmälan av avhjälpandeåtgärd enligt 28 § FMH
Effektmål:

- Tillsyn vid avhjälpande av förorenade områden utvecklas så att dessa ärenden handläggs rättssäkert, mer effektivt, och med miljömässigt motiverade krav.

Verksamheters påverkan på målområdet

Kemikalier spelar en viktig roll i dagens samhälle. Världsproduktionen av kemikalier ökade mellan 1930-talet och 2010 från en

miljon ton per år till över 600 miljoner ton per år, och fortsätter öka med cirka tre procent varje år så att den nu börjar närma sig en miljard ton per år. Vi använder kemiska produkter i många sammanhang, till exempel i läkemedel, kosmetika, tvätt- och rengöringsmedel, bekämpningsmedel och målarfärger. Kemiska ämnen ingår också i varor, såsom kläder, möbler, datorer och byggmaterial. Företagens rapportering till EU:s kemikaliemyndighet visar att cirka 30 000 kemiska ämnen används i mängder över ett ton per år. Samtidigt som kemikalierna har bidragit till vårt välstånd har de också i flera fall vållat hälso- och miljömässiga problem. Det är viktigt att vi inte belastar vår omgivning med ämnen som skapats eller utvunnits av samhället i sådana nivåer som kan hota vår hälsa eller miljö.

Ett mycket stort antal verksamheter är betydelsefulla för målet men är inte anmälningsskyldiga och finns inte registrerade i ärendehanteringssystemet och tillsynen genomförs stickprovsmässigt. Det gäller exempelvis återförsäljare av kemiska produkter och varor.

Förorenade områden

Stockholms stad har i nuläget ca 3 800 MIFO-objekt där drygt 200 av dem har riskklass 1 (mycket stor risk) och 2 (stor risk). Staden har dessutom många förorenade områden som inte kan härledas till MIFO-objekt, som t.ex. förorenade fyllnadsmassor av okänt ursprung, som även kan behöva undersökas och åtgärdas. Förvaltningen har tagit fram en strategi för ett stärkt arbete med förorenad mark. I strategin pekas på behovet av att utföra ansvarsutredningar där det konstaterats att det inte finns en pågående verksamhet. En viktig del i tillsynen blir därpå att utföra tillsynsinsatser om det föreligger ett behov av undersökningar eller saneringsåtgärder och det finns en betalningsansvarig.

Lagstöd för tillsynen inom målområdet

I 10 kap. miljöbalken regleras ansvar för förorenad mark. I första hand är det den som bidragit till föroreningen som ansvarar, men en fastighetsförvärvare kan under vissa omständigheter ha ett subsidiärt ansvar. Ansvaret för en förorening gäller i den utsträckning det kan anses skäligt enligt 10 kap. 4 § miljöbalken. Ansvaret för en förorening kan omfatta t.ex. utredning av föroreningssituationen och sanering. Om det inte finns någon som kan hållas ansvarig enligt bestämmelserna i 10 kap. får i sista hand det allmänna bära kostnaderna för eventuella åtgärder.

I 14 kap. miljöbalken och förordning (2008:245) om kemiska produkter finns regler om kemiska produkter och biotekniska

organismer. Bestämmelserna kompletterar EU-förordningar och genomför EU-direktiv inom kapitlets tillämpningsområde. Därutöver regleras frågor som inte omfattas av EU-förordningarna och EU-direktiven, bl.a. i fråga om produktregister. Kemiska produkter regleras dock i stor utsträckning i direkt bindande EU-förordningar. Förutom de övergripande förordningarna REACH³ och CLP⁴ finns ett stort antal förordningar som reglerar olika typer av kemiska varor och produkter och som i sin tur kompletteras av nationella bestämmelser. En översyn av CLP- och REACH-förordningarna är inledd och kan komma att påverka lagstödet för tillsynen inom målområdet på längre sikt.

Från 1 oktober 2021 gäller nya regler för privatpersoners användning av bekämpningsmedel. Privatpersoner har tidigare fått använda vissa medel som innehåller ämnen som inte bedöms innebära låg risk. Det gäller dels ogräsmedel som innehåller ämnet glyfosat, dels några insektsmedel i form av krukväxtpinnar och sprayer. För att ytterligare minska riskerna är dessa medel inte längre tillåtna att använda i trädgårdar och runt bostadshus, på kolonilotter eller på krukväxter hemma. De är också förbjudna på vissa allmänna platser som skolgårdar, lekplatser och i parker. Som konsekvens av detta får förvaltningen in många dispensansökningar för användning av sådana produkter.

Tillsynen över kemiska produkter är delad mellan Kemikalieinspektionen respektive Läkemedelsverket (i fråga om kosmetika) och kommunerna, där de statliga myndigheterna som regel utövar tillsyn över primärleverantörer, medan kommunerna utövar tillsyn över senare led i distributionskedjan.

EU:s kemikaliestrategi

Den 14 oktober 2020 publicerade EU-kommissionen sin ”Kemikaliestrategi för hållbarhet – mot en giftfri miljö”.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006

Strategin innehåller flera punkter där behovet av en förändrad lagstiftning pekas ut. Ett avsnitt heter "*A zero tolerance approach to non-compliance*" och innehåller åtgärder som syftar till att öka regelefterlevnaden genom ökad kontroll såväl vid den yttre gränsen som inom den inre marknaden. Hur strategin kommer att påverka den lokala tillsynen är svårt att förutse. De flesta ändringar i regleringar ligger sannolikt ganska långt fram i tiden. Ett ökat fokus på kemikalietillsyn både nationellt och internationellt är dock troligt, kanske redan på kort sikt.

Miljökvalitetsnormer för vatten och miljötillsynen

Myndigheter och kommuner ansvarar enligt miljöbalken för att miljökvalitetsnormer följs (5 kap 3 § miljöbalken) och inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt fastställt åtgärdsprogram (5 kap 8 § miljöbalken). Tillsynen anges i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram som ett av de främsta verktygen för att nå miljökvalitetsnormerna. För miljögifter handlar det främst om tillsyn enligt miljöbalken på miljöfarliga verksamheter, båtclubbar och förorenade områden, områden som beskrivs i det kommande. För förorenade områden finns ett stort behov av att utveckla tillsynen så att den går från att vara händelsestyrd till att vara egeninitierad och styras av ett avrinningsområdesperspektiv.

Förändrad lagstiftning

Marknadskontroll

En ny EU-förordning om marknadskontroll, (EU) 2019/1020⁵, började tillämpas sommaren 2021. Den syftar till att göra reglerna på produktsäkerhetens område tydligare och mer enhetliga samt att förbättra och förenkla systemet för marknadskontroll av produkter. De nya EU-bestämmelserna påverkar förutsättningarna för de delar av tillsynen som innefattar marknadskontroll.

I samband med följdändringarna i svensk sektorslagstiftning som trädde i kraft den 25 juli 2022 har det gjorts ett antal förtydliganden kring fördelningen av ansvar (prop. 2021/22:238). Bland annat har förtydligats att kommunerna inte ska vara utpekade marknadskontrollmyndigheter, men att de ändå ska ansvara för viss marknadskontroll inom sina tillsynsområden. Det handlar om att utföra kontroll av information och märkning avseende kemiska produkter, varor och förpackningar hos

⁵ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011

verksamheter som omfattas av kommunernas tillsynsansvar enligt miljöbalken samt om produktkontroll av vissa mobila maskiner och tobaksprodukter inom kommunernas ansvarsområde.

Marknadskontrollen ska avgiftsfinansieras med stöd av lagen (2014:140) med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har den 30 augusti beslutat om en ny taxa för nämndens verksamhet enligt marknadskontrollförordningen.

Utveckling av tillsynen

Nedan följer en sammanfattning av de utökade tillsynsinsatser som föreslås för att öka möjligheterna att nå miljömålet om Giftfri miljö.

1. Utgångspunkten för tillsynen på förorenade områden behöver utvecklas från att vara händelsestyrd relaterat till exploateringsärenden till mer strategisk och även fokusera på områden som bidrar till att vattenförekomster inte följer gällande miljö kvalitetsnormer.
2. Kemikalieplanen och handlingsplanen för minskad spridning av mikroplast listar prioriterade tillsynsåtgärder som förvaltningen ska vidta för att uppnå målet. Se punktlistor nedan. Utförligare beskrivningar av respektive åtgärd finns i de båda handlingsplanerna.
3. Arbeta förebyggande genom kompetenshöjande insatser i samband med den löpande tillsynen av verksamheter som hanterar kemikalier.
4. I stor utsträckning handlar utvecklingsbehovet som beskrivs i kemikalieplanen och handlingsplanen för minskad spridning av mikroplast om att lyfta in nya frågor i befintlig tillsyn samt att öka kvantiteten. I fråga om materialval och nedskräpning inom byggprojekt är det dock delvis en fråga om att rikta tillsynen mot nya verksamheter. Hur det kan och ska utföras behöver belysas i en särskild utredning.

Kemikalieplanen innehåller följande relevanta punkter:

- 3.5 Införa materialval som en punkt i miljötillsynen på bygg- och anläggningsprojekt.
- 6.3 Utveckla varutillsynen.
- 6.4 Utveckla kemikalietillsynen hos miljöfarliga verksamheter.
- 6.5 Uppmärksamma kemikalier som bör fasas ut i tillsynen av kemiska produkter i detaljhandeln.

6.6 I tillsynen av förskolor, öppna förskolor och skolor kartlägga och informera om källor som kan medföra en oönskad kemikalie-påverkan samt ge råd om vilka material och produkter som kan väljas för att minska riskerna.

6.7 Fokusera tillsynen över kosmetiska produkter på produkter som används i stora volymer.

6.8 Informera om källor som kan medföra en oönskad kemikalie-påverkan i tillsynen av båtklubbar.

Tillsynsmyndigheten kan påverka aktörers användning av kemiska växtskyddsmedel genom bland annat tillsyn i den mån det anses rimligt i det enskilda fallet. Detta bör göras gentemot bland annat koloniområden och samordnas med andra frågor som rör dessa i andra avsnitt. Mer information om behoven finns beskrivna i kemikalieplanen.

HP för minskad spridning av mikroplast

Åtgärder som är av utredande karaktär snarare än direkt tillsyn står i kursiv text.

3.3 Utreda miljöförvaltningens roll för att åtgärda nedskräpning på byggarbetsplatser.

4.4 Inkludera kontroll av spridning av mikroplast i tillsynen (Konstgräsplaner, fallskyddsytor samt övriga sport- och lektyor)

7.1 Inkludera mikroplastfrågan i tillsynen på båtklubbar och marinor.

7.5 Följa upp miljöarbetet inom de kommersiella varven för att säkerställa att installerade reningssystem fungerar.

8.1 Tillämpa lärdomar från tillsyn och följ nationellt arbete för ökad kunskap om mikroplast i kemiska och kosmetiska produkter.

9.1 Uppmärksamma frågan om hantering av plast och polymerer och eventuell risk för spridning av dessa i tillsynen av verksamheter.

9.2 Utreda om de polymerer som används i vissa verksamheter ska betraktas som mikroplast och hur spridningen i så fall kan minskas.

9.4 Genomföra en riktad informationsinsats till verksamheter som utför taktvätt, däckvätt och blästring med plastgranulat.

En betydande källa till mikroplaster är vägtrafiken, och dessa sprids med dagvattnet. Åtgärder som är relaterade till hantering av dagvatten behandlas i avsnitt 4.4 (God vattenkvalitet).

3.7 God inomhusmiljö

Relaterade miljömål

Nationella miljömål

- Målet ”god bebyggd miljö” i Sveriges miljömål
- Målområde 5 ”boende och närmiljö” i Nationellt mål för folkhälsopolitiken

Miljöprogrammet saknar mål för inomhusmiljö.

Nationell tillsynsstrategi

Inomhusmiljö och egenkontroll i förskola och skola. Extra fokus under perioden är städning.

Effektmål:

- God inomhusmiljö i förskolor och skolor.
Verksamhetsutövarna har en god egenkontroll och tillsynsmyndigheterna bedriver tillsyn regelbundet. Folkhälsomyndigheten anser att med regelbunden tillsyn av förskolor och skolor avses tillsyn oftare än vart femte år.
- Verksamhetsutövarna har kunskap om Folkhälsomyndighetens allmänna råd (FoHMFS 2014:19) om städning och bedriver egenkontroll. Tillsynsmyndigheterna har vid tillsyn kontrollerat efterlevnaden av de allmänna råden om städning i förskolor och skolor.

Verksamheters påverkan på målområdet

God bebyggd miljö: Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Boende och närmiljö: Boende och närmiljö är en viktig komponent för en god och jämlik hälsa. Bostaden är en viktig plats för återhämtning, vila och rekreation. En sund, trygg och trivsamt boendemiljö är också ett grundläggande mänskligt behov och den som inte har rimligt goda boendeförhållanden har svårt att klara övriga delar av livet, såsom t.ex. utbildning och arbete, som i sin tur har stor betydelse för hälsan. Att känna sig trygg i sitt boende har också stor betydelse för viljan och lusten att vistas utomhus i närområdet. Låg socioekonomisk position samvarierar med hög

exponering för olika riskfaktorer i boende och närmiljön, och genom detta ökar risken för ohälsa, sjukdom och en ojämlik hälsa.

Målområdets inriktning: Att ha tillgång till en god bostad i ett område som ger samhälleliga förutsättningar för social gemenskap bidrar till trygghet, tillit och en god och jämlik hälsa. Åtgärder för en mer jämlik hälsa bör riktas mot att bryta boendesegregation men också på hållbart byggande som motverkar exponering för skadliga miljöfaktorer. God inomhusmiljö i skolor och förskolor.

Inomhusmiljö i bostäder

De i särklass vanligaste klagomålen är bullerrelaterade följt av klagomål på temperatur, lukt, fukt och ventilation. Klagomål från störning av buller har sedan 2013 successivt ökat och utgör idag ca hälften av klagomålen på osund inomhusmiljö.

- Buller ca hälften 44%
- Fukt och mögel 12%
- Ventilation 12%
- Lukt 12%
- Temperatur 18%
- Skadedjur 2%
- Övrigt 2%

Lagstöd för tillsynen inom målområdet

Tillsynen på störningar i inomhusmiljön bedrivs med stöd av miljöbalken samt de förordningar och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken. Vid tillsynen av bostäder i fastigheter är nedanstående regler av särskild relevans.

Enligt 33 § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska en bostad, i syfte att hindra uppkomst av olägenhet för människors hälsa, särskilt;

1. ge betryggande skydd mot värme, kyla, drag, fukt, buller, radon, luftföroreningar och andra liknande störningar,
2. ha tillfredsställande luftväxling genom anordning för ventilation eller på annat sätt,

3. medge tillräckligt dagsljus,
4. hållas tillfredsställande uppvärmd,
5. ge möjlighet att upprätthålla en god personlig hygien,
6. ha tillgång till vatten i erforderlig mängd och av godtagbar beskaffenhet till dryck, matlagning, personlig hygien och andra hushållsgöromål.

Enligt 45 § 1 punkten samma förordning ska kommunen ägna särskild uppmärksamhet åt byggnader som innehåller en eller flera bostäder och tillhörande utrymmen.

En förutsättning för att miljöförvaltningen ska kunna ställa krav är att en störning bedöms utgöra en risk för olägenhet för människors hälsa, vilket följer av 2 kap. 2 och 3 §§ miljöbalken.

I 9 kap. 3 § miljöbalken anges att med olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

Vid bedömningen av om en störning utgör en olägenhet för människors hälsa tillämpar miljöförvaltningen allmänna råd från Folkhälsomyndigheten och Naturvårdsverket. Om det saknas ett allmänt råd för ett störningsområde tillämpas istället aktuell forskning, domstolspraxis, eller som exempelvis vid luktstörning, inspektörernas egen bedömning.

Utveckling av tillsynen

1. Särskilt fokus i klagomålshantering på att rikta utbildnings- och informationsinsatser för verksamhetsutövare inom restaurang och evenemang främst med inriktning mot musikbullen.
2. Inom riktad bostadstillsyn bör fokus vara att utöka tillsynstiden så att fler objekt granskas i syfte att uppnå en god och sund inomhusmiljö.
3. Tillsyn skola förskola
I nationella tillsynsstrategin framgår att tillsynen av inomhusmiljön och egenkontrollen bör prioriteras med särskilt fokus på städning. Tillsynen av egenkontrollen syftar till att undanröja olägenheter som kan kopplas till fastigheten och dess funktion som exempelvis fukt,

bristfällig ventilation och buller samt information om önskade kemikalier.

4. Tillsynen inom vård- och omsorgsboende behöver utvidgas. Idag tillsynas endast äldreboende som kräver omvårdnad dygnet runt och är permanentboende. Tillsynen bör även omfatta så kallade SÄBO- och LSS-boenden samt HVB-hem.

I 45 § förordningen (1998:899) framgår att tillsynsmyndigheten ska ägna särskild uppmärksamhet åt vissa byggnader, lokaler och anläggningar. Vissa av dessa tillsynas mer oregelbundet än andra. Det gäller bland annat idrottslokaler, migrationsboende, samlingslokaler, tillfälliga boenden, öppna förskolor och dagbarnvårdare. Tillsyn av dessa verksamheter bedrivs istället som punktinsatser med varierade tidsperioder.

Övrigt med fokus på inomhusmiljö

Inom bassängbadstillsynen behövs en fördjupad systemtillsyn med fokus på ventilation och kemikalieanvändning.

3.8 Säker strålmiljö

Relaterade miljömål

Nationella miljömål

Bland de nationella miljömålen bidrar området i första hand till målet **Säker strålmiljö** men även till målet **God bebyggd miljö**.

Globala mål – Agenda 2030

De globala miljömålen är integrerade och odelbara. Målområdet bidrar i första hand till mål **3 God hälsa och välbefinnande**.

Verksamheters påverkan på målområdet

Undersökningar visar ett tydligt samband mellan ökad radonhalt i inomhus och ökad risk för lungcancer. Genom att sänka radonhalterna i inomhusluften kan riskerna minskas. Miljöförvaltningens mål med den befintliga tillsynen är att radonhalterna i befintlig bebyggelse ska understiga referensnivån 200 Bq/m³ luft.

86 procent av Stockholms ca 10 800 flerbostadsfastigheter (med totalt 17 087 byggnader) har nu kontrollerats avseende radon och har radonvärden under referensnivån 200 Bq/m³ luft. För Stockholms förskolor och skolor gäller att 80 procent av de skolorna och förskolorna är kontrollerade avseende radon och har radonvärden under 200 Bq/m³ luft. Målet är att kontrollera

samtliga av Stockholms flerbostadsfastigheter, skolor och förskolor avseende radon.

Lagstöd för tillsynen inom målområdet

Tillsynen bedrivs främst med stöd av strålskyddslagen (2018:396) samt de förordningar och föreskrifter som har meddelats med stöd av denna.

Enligt 3 kap. 5 § strålskyddslagen ska den som bedriver en verksamhet eller är ansvarig för en åtgärd som kan innebära att en människa exponeras för joniserande strålning optimera strålskyddet genom att så långt som det är möjligt och rimligt med hänsyn till befintlig teknisk kunskap samt ekonomiska och samhälleliga faktorer begränsa sannolikheten för exponering, antalet personer som exponeras, och storleken på den individuella stråldosen.

I fråga om bostäder och lokaler som allmänheten har tillträde till ska fastighetsägaren enligt 3 kap. 6 § strålskyddslagen optimera strålskyddet genom att vidta åtgärder så att radonhalten hålls så låg som det är möjligt och rimligt.

Av 3 kap. 6 § strålskyddsförordningen (2018:506) följer att referensnivån för radon är 200 becquerel per kubikmeter luft inomhus i bostäder, lokaler som allmänheten har tillträde till och på arbetsplatser, uttryckt som årlig genomsnittlig aktivitetskoncentration.

Kosmetiska solarier regleras i strålskyddslagen, strålskyddsförordningen och i Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter om kosmetiska solarier och artificiella solningsanläggningar (SSMFS 2012:5). Strålsäkerhetsmyndigheten föreslår en förändring av dessa föreskrifter för att förtydliga nuvarande regleringar, uppdatera inaktuella standarder, möta upp de nya tekniska lösningarna som används av solarieföretag och införa krav som ger en ökad strålsäkerhet. Till förslaget med föreskrifter finns förslag till vägledning till föreskrifterna. Förslaget är på remiss och det är ännu inte beslutat när de nya föreskrifterna kommer att träda i kraft.

Utveckling av tillsynen

1. Följa upp att fastighetsägarna (flerbostadshus, förskolor, skolor) mäter om sina fastigheter vart 10 år avseende radon.

2. Nytt arbetsområde: riktad tillsyn på äldreboenden och gruppboenden för att kontrollera att radonmätningar utförs.

SLUT